صفحه‌آرا: مهدی سلامی

یادداشت

ضرورت شناخت دنیای کودکان

مدرسه فقط کلاس درس و محل سنجش نمره و انضباط نیست؛ مدیر مدرسه هم قرار نیست صرفا مجری بخشنامه‌ها و ناظر بر رفتار دانش‌آموزان باشد. بااین‌حال، به‌نظر می‌رسد گاهی در نظام آموزشی ما آن‌قدر شاخص‌های کمی و اداری در مدیریت مدارس پررنگ می‌شوند که مهم‌ترین وظیفه مدرسه، یعنی شناخت دنیای کودکان و حمایت از آنها کمرنگ می‌شود. پرونده تلخ سوگند در کرمانشاه بار دیگر این ضعف را به رخ کشیده است؛ ضعفی که به‌گفته محمد داوری، کارشناس آموزشی، ریشه در انتخاب‌های غیرتخصصی و کمرنگ‌شدن نگاه تربیتی در مدیریت تعدادی از مدارس دارد.

داوری با تأکید بر نقش حمایتی مدرسه می‌گوید: «مدرسه باید برای دانش‌آموزان کانونی امن و پناهگاهی باشد که در آن بتوانند مشکلات خود را مطرح کنند. معلمان، مربیان و به‌ویژه مدیران و معاونان به‌دلیل مسئولیت عمومی‌تری که نسبت به دانش‌آموزان دارند، باید رفتار و شرایط آنها را با دقت و نگاه کارشناسی بررسی کنند و به‌خصوص زمانی که پای مسائل خانوادگی و چالش‌های فرهنگی و اجتماعی در میان است، برخورد مسئولانه و شناخت شرایط کودک اهمیت بیشتری پیدا می‌کند.» او با اشاره به اینکه مدرسه اساسا محل یادگیری و اصلاح رفتار است، ادامه می‌دهد: «آنچه کودک و نوجوان در مدرسه انجام می‌دهد، جرم نیست؛ خطاست. کودک به مدرسه می‌آید تا خطا کند، یاد بگیرد، اصلاح شود و راهنمایی بگیرد.» به اعتقاد این کارشناس، بسیاری از والدین به دلایل مختلف نمی‌توانند تمام نقش‌های تربیتی و حمایتی خود را ایفا کنند و در چنین شرایطی مسئولیت مدرسه برای شناخت و حمایت از دانش‌آموزان پررنگ‌تر می‌شود.

مدیر مدرسه؛ انتخابی تخصصی یا اداری؟

داوری در بخش دیگری از این گفت‌وگو به ضعف نظام انتخاب و انتصاب مدیران مدارس اشاره می‌کند و می‌گوید: «مدیریت مدرسه یک امر تخصصی است، چراکه مدرسه هم کانون آموزشی و هم کانون تربیتی است، بنابراین مدیر آن باید دانش و تخصصی مرتبط داشته باشد. نخستین شرط، تحصیل در حوزه مدیریت آموزشی است، درحالی‌که بررسی رشته تحصیلی بسیاری از مدیران نشان می‌دهد تخصص آنها ارتباط مستقیمی با این حوزه ندارد.» به‌گفته او، تجربه مدیریتی موفق و نگرش مثبت به کودکان و نوجوانان نیز از دیگر معیارهای ضروری انتخاب مدیران است؛ اما گاهی مدیرانی که معلمان و دانش‌آموزان از عملکردشان رضایت ندارند، همچنان در جایگاه مدیریتی باقی می‌مانند. این کارشناس آموزشی معتقد است نگاه غالب در مدیریت مدارس، بیش از آنکه تربیتی و پرورشی باشد، آموزشی و کمی‌محور است. از سوی دیگر، شاخص‌های ارزیابی آموزش‌وپرورش نیز بیشتر بر معیارهای کمی تکیه دارد و همین مسئله باعث شده کیفیت روابط انسانی و توانایی مدیر در حمایت از دانش‌آموزان کمتر مورد توجه قرار بگیرد.

او همچنین فرایند انتخاب و انتصاب مدیران را غیرکارشناسی و غیرمنطبق با واقعیت‌های مدرسه می‌داند و می‌گوید که حتی اگر از معلمان و مربیان یک مدرسه درباره انتخاب مدیر نظرخواهی شود، گاهی فردی به این سمت می‌رسد که از نظر تخصص، نگرش تربیتی و توانایی مدیریتی در جایگاه ضعیف‌تری نسبت به همکاران خود قرار دارد. پرونده سوگند بار دیگر ضرورت بازنگری در شیوه مدیریت مدارس را یادآوری می‌کند؛ جایی که قرار است پیش از هر چیز، امنیت و آرامش دانش‌آموزان تأمین شود. اگر مدرسه نتواند صدای دانش‌آموزی را که نیازمند حمایت است بشنود، نمی‌توان از آن انتظار داشت نقش واقعی خود را در تربیت و حفاظت از نسل آینده ایفا کند.

داده‌نما

۶۰درصد دانشجوهای جدید دخترند

اسامی پذیرفته‌شدگان نهایی آزمون‌های سراسری سال ۱۴۰۵ روی درگاه اطلاع‌رسانی سازمان سنجش آموزش کشور قرار گرفت

۴۹۶هزار و ۸۰۶نفر
دانشجو در رشته‌های با آزمون و رشته‌های با سوابق تحصیلی پذیرفته شدند.

۶۰درصد
دانشجویان ورودی امسال دختر هستند.

اول آذرماه
زمان شروع ثبت‌نام در درگاه دانشگاه‌ها

۱۰آذرماه
زمان انتشار کارنامه علمی داوطلبان

اصل و شرح

صلاحیت مدیر باید دوباره ارزیابی شود

اما صریح‌ترین بخش صحبت‌های ملکی به عملکرد مدیر مدرسه سوگند مربوط می‌شود. وقتی از او پرسیده می‌شود مدیری که نتوانسته امنیت یک دانش‌آموز را تأمین کند، صلاحیت مدیریت بر صدها دانش‌آموز دیگر را دارد یا نه، پاسخ می‌دهد: «در مورد این مدیر خاص، به‌نظر من باید صلاحیت او مورد ارزیابی مجدد قرار بگیرد. اگر روایت‌ها درست باشد، خطای بزرگی مرتکب شده، حتما باید آموزش‌های لازم به او داده شود و پاسخگو باشد.» او البته تأکید می‌کند که تشخیص نوع برخورد حقوقی مدیر بر عهده مراجع قانونی و حقوقی است و در این زمینه اظهارنظر تخصصی نمی‌کند؛ بااین‌حال، معتقد است نوع ارتباط و معاشرت مدیر مدرسه با دانش‌آموزان باید رشدآور و حیات‌بخش باشد و آنچه در این پرونده رخ داده، نشان می‌دهد این ارتباط نتوانسته چنین نقشی ایفا کند. ملکی در پایان، نحوه پاسخگویی آموزش‌وپرورش پس از وقوع چنین حوادثی را نیز بسیار مهم می‌داند.

مدرسه چرا پناه نشد؟

زنگ آخر سوگند



عکس: همشهری/ حامد خورشیدی

جامعه امروز

گروه جامعه | ماجرای مرگ سوگند صیادی، دانش‌آموزی که بنا به روایت‌های مطرح‌شده پیش از این از ترس والدینش به مدیر مدرسه پناه برده بود، فقط یک پرونده تلخ جنایی نیست؛ این حادثه پرسش مهم‌تری را پیش‌روی نظام آموزشی قرار می‌دهد: مدیران مدارس تا چه اندازه برای مواجهه با بحران‌های خانوادگی و تشخیص خطرهایی که جان دانش‌آموزان را تهدید می‌کنند، آموزش دیده‌اند؟ آیا وظیفه مدیر مدرسه فقط اجرای مقررات، برقراری نظم و رسیدگی به مسائل آموزشی است یا او باید بتواند در موقعیت‌های بحرانی نیز از دانش‌آموزان حمایت کند؟ دکتر ندا ملکی، روانشناس و عضو هیأت‌علمی دانشگاه تهران در گفت‌وگو با تلویزیون همشهری معتقد است اتفاقی که برای سوگند افتاده، هشداری جدی برای نظام آموزشی است و عملکرد مدیر این مدرسه باید از نظر صلاحیت حرفه‌ای دوباره بررسی شود.

مدیر مدرسه فقط مسئول برقراری نظم نیست

ملکی با تأکید بر اینکه نمی‌توان یک اتفاق تلخ را به تمام سیستم آموزشی کشور تعمیم داد، می‌گوید: «چنین حادثه‌ای باید به‌عنوان یک هشدار جدی برای نظام آموزشی درنظر گرفته شود و نمی‌توان از کنار آن به‌سادگی عبور کرد.» به‌گفته او، ممکن است یک مدیر در حوزه مدیریت اجرایی، برقراری نظم و انضباط و اداره مدرسه فردی توانمند باشد، اما این توانایی‌ها لزوما به‌معنای برخورداری از صلاحیت لازم برای حفظ امنیت روانی و جسمی دانش‌آموزان نیست.

ملکی معتقد است مدیر مدرسه فقط مسئول اجرای قوانین و مقررات آموزشی نیست، بلکه باید با سازوکارهای روان‌شناختی حفظ امنیت دانش‌آموزان نیز آشنا باشد. به همین دلیل، لازم است پیش از به‌کارگیری مدیران و حتی سایر کارکنان مدارس، توانایی آنها برای مواجهه با شرایط بحرانی و موقعیت‌های غیرقابل پیش‌بینی سنجیده شود. مسئله این است که وقتی بحرانی در مدرسه اتفاق می‌افتد، آیا مدیر می‌تواند تشخیص دهد که در آن لحظه باید اجرای مقررات را در اولویت قرار دهد یا حفظ سلامت و امنیت دانش‌آموز مهم‌تر است.

وقتی خانواده خود منشأ تهدید است

این روانشناس درباره روایت‌هایی که از اعلام ترس سوگند از پدر و مادرش به مدیر مدرسه مطرح شده، تأکید می‌کند که نخستین وظیفه مدیر در چنین شرایطی ارزیابی میزان خطر است. مدیر باید بررسی کند که این تهدید تا چه اندازه جدی است و آیا پیش از این نیز نشانه‌هایی از خشونت در خانواده وجود داشته است یا نه.

به اعتقاد ملکی، اگر نوجوانی درباره تهدید جانی با مدیر مدرسه صحبت می‌کند، درواقع آن محیط را پناهگاهی امن برای خود دانسته است، بنابراین مدیر باید این هشدار را جدی بگیرد و اگر دانش و مهارت کافی برای مدیریت بحران ندارد، از متخصصان کمک بگیرد. او دراین‌باره توضیح می‌دهد: «در چنین شرایطی باید ابتدا با متخصصان مشورت کرد و موضوع را با مراجع قانونی و نهادهای صاحب صلاحیت در میان گذاشت تا برای حمایت از نوجوان تصمیم‌گیری شود. اطلاع‌دادن به خانواده‌ای که ممکن است خود منشأ تهدید و خطر باشد، می‌تواند احتمال آسیب را افزایش دهد، بنابراین نمی‌توان بدون ارزیابی خطر، خانواده را در جریان موضوع قرار داد.» ملکی برای توضیح اهمیت این مسئله به یک اصل ساده اشاره می‌کند: «اگر فردی به ما بگوید احساس می‌کند امنیت جانی ندارد، وظیفه داریم ابتدا حرف او را جدی بگیریم و شرایط را بررسی کنیم.»

دانش‌آموز نباید از گفتن مشکلاتش بترسد

ملکی با اشاره به تفاوت فضای مدارس از نظر نحوه تعامل کادر آموزشی با دانش‌آموزان می‌گوید که نمی‌توان درباره همه مدارس کشور یک حکم واحد صادر کرد. در برخی مدارس، رابطه میان دانش‌آموزان و کادر آموزشی برپایه احترام، کرامت انسانی و گفت‌وگوی متقابل شکل گرفته است؛ اما در برخی محیط‌ها ممکن است دانش‌آموز به‌دلیل ترس از تحقیر، سرزنش یا تنبیه نتواند مشکلات خود را مطرح کند.

او یکی دیگر از موانع بیان مشکلات را ازبین‌رفتن اعتماد دانش‌آموز به محرمانه‌ماندن صحبت‌هایش می‌داند. ممکن است دانش‌آموزی یک‌بار مشکلی را با مدرسه در میان گذاشته باشد، اما موضوع بدون رعایت اصل محرمانگی به خانواده منتقل شده باشد و همین اتفاق باعث شده باشد که دیگر نتواند به کادر آموزشی اعتماد کند. گاهی نیز دانش‌آموز آن‌قدر درباره مشکل خود صحبت کرده و پاسخی نگرفته که به‌اصطلاح دچار درماندگی می‌شود و از بیان دوباره آن دست می‌کشد.

به‌گفته این روانشناس، مدرسه باید فضایی فراهم کند که دانش‌آموز بتواند بدون نگرانی از پیامدهای بیان مشکلاتش، از یک بزرگسال آموزش‌دیده کمک بخواهد. وجود امکان گزارش محرمانه و دسترسی به فردی که مهارت مواجهه با بحران را دارد، از ضرورت‌های محیط آموزشی است.

پروتکل حفاظت از دانش‌آموزان کجاست؟

یکی از نکات مهمی که ملکی در این گفت‌وگو مطرح می‌کند، ضرورت وجود شیوه‌نامه مشخص برای حفاظت از دانش‌آموزان در برابر خشونت خانوادگی است. او با طرح این پرسش که آیا اساسا در مدارس کشور پروتکل ملی حفاظت از دانش‌آموزان تدوین شده است یا نه تأکید می‌کند درصورت نبود، چنین دستورالعملی باید هرچه سریع‌تر تدوین شود. او ادامه می‌دهد: «باید اقدامات الزامی مدیران و کارکنان مدارس درصورت مواجهه با گزارش خشونت خانگی، تهدید جانی یا سایر خطرهای احتمالی مشخص باشد. همچنین باید روشن شود مدیران تا چه اندازه برای شناسایی خطر آموزش دیده‌اند و آیا می‌توانند تشخیص دهند که یک هشدار ساده، نشانه یک تهدید جدی و حتی خطر جانی است یا خیر.»

ملکی تأکید می‌کند موضوع فقط آموزش مدیر برای مواجهه با بحران نیست، بلکه باید مشخص باشد مدرسه چگونه و با همکاری کدام بخش از نظام حمایت اجتماعی می‌تواند از دانش‌آموز در معرض خطر محافظت کند. به‌گفته او، باید مسیر امنی در مدارس وجود داشته باشد تا دانش‌آموز بتواند مشکلاتش را محرمانه مطرح کند و به یک بزرگسال آموزش‌دیده دسترسی داشته باشد. ملکی همچنین هشدار می‌دهد: «نباید ماجرای سوگند را با موضوعاتی مانند ممنوعیت استفاده از تلفن همراه یا مقررات پوشش دانش‌آموزان خلط کرد. مسئله اصلی این است که در کنار قوانین انضباطی، آیا سازوکارهای لازم برای حفاظت از جان و سلامت روان دانش‌آموزان نیز وجود دارد.»

سوگند و قانونِ اجرانشده

دبیرکل سازمان معلمان کشور: ضعف نظام انتخاب و انتصاب مدیران مدارس، کم‌توجهی به آموزش حقوق کودک و مسئولیت آموزش‌وپرورش در پرونده مرگ سوگند مشهود است



جامعه امروز

فاطمه عسکری‌نیا | روزنامه‌نگار | مدرسه قرار است امن‌ترین پناهگاه دانش‌آموز باشد؛ جایی که اگر کودکی حتی در خانه احساس امنیت نداشت، بتواند ترس‌هایش را به زبان بیاورد و از بزرگ‌ترها کمک بخواهد. اما روایت‌های منتشرشده درباره پرونده سوگند، دانش‌آموزی که گفته می‌شود از مواجهه با پدرش هراس داشته و پیش از مرگ نگرانی خود را با مدیر مدرسه در میان گذاشته بود، در صورت صحت این روایت‌ها پرسش تلخی پیش‌روی آموزش‌وپرورش قرار می‌گیرد: اگر مدرسه هم نتواند صدای کمک‌خواهی یک دانش‌آموز را بشنود، پس قرار است چه نهادی از او محافظت کند؟ آیا مدیر مدرسه از مسئولیت خود در قبال امنیت دانش‌آموزان آگاه بوده‌است؟ چرا باید سرنوشت یک کودک در موقعیتی چنین حساس، به تشخیص و تصمیم شخصی یک مدیر گره بخورد؟ طاهره نقی‌ئی، دبیرکل سازمان معلمان کشور در گفت‌وگو با همشهری معتقد است پرونده سوگند را نمی‌توان صرفا به عملکرد احتمالی یک مدیر تقلیل داد و باید شیوه انتخاب مدیران، آموزش‌های حرفه‌ای و سازوکارهای حمایتی آموزش‌وپرورش را نیز زیر ذره‌بین برد.

مدیران مدارس با چه معیاری انتخاب می‌شوند؟

نقی‌ئی با تأکید بر ضرورت بررسی دقیق عملکرد مدیر مدرسه می‌گوید: اگر سوگند به مدیر گفته باشد که از پدرش می‌ترسد و با وجود این هشدار، بدون بررسی خطر و کمک گرفتن از مراجع مسئول، زمینه مواجهه او با پدرش فراهم شده باشد، نمی‌توان به‌سادگی از کنار این مسئله گذشت. اما باید یک مرحله عقب‌تر رفت و پرسید این مدیر چگونه انتخاب شده و چه آموزش‌هایی برای اداره مدرسه دیده است؟ به‌گفته او، سال‌هاست ضعف نظام انتخاب و انتصاب مدیران مدارس یکی از انتقادهای جدی در آموزش‌وپرورش است.

مدرسه: محل اطاعت یا شنیدن صدای دانش‌آموز؟

دبیرکل سازمان معلمان کشور معتقد است نظام آموزشی ما بیش از اندازه بر کنترل رفتار دانش‌آموز، رعایت مقررات و انضباط تأکید کرده و کمتر به این موضوع توجه داشته که آیا دانش‌آموز واقعا به مدرسه و مسئولان آن اعتماد دارد یا نه. او می‌گوید: دانش‌آموزی که از خشونت در خانه می‌ترسد، ممکن است تنها فرصت بیان این ترس را در مدرسه پیدا کند. اگر همانجا هم احساس کند کسی حرفش را نمی‌فهمد یا نگرانی‌اش را جدی نمی‌گیرد، عملا یکی از آخرین فرصت‌های کمک‌خواهی خود را از دست می‌دهد. مدرسه نباید صرفا محلی برای اطاعت دانش‌آموز از بزرگ‌ترها باشد، بلکه باید فضایی باشد که کودک بتواند حتی درباره رفتار والدینش بدون ترس درخواست کمک کند.

قانون داریم، اما چقدر اجرا شده است؟

نقی‌ئی در پاسخ به این پرسش که چرا آموزش‌وپرورش برای مسائل انضباطی و اداری دستورالعمل‌های متعدد دارد، اما در مواجهه با خشونت خانگی سازوکار حمایتی مؤثری دیده نمی‌شود، به قانون حمایت از اطفال و نوجوانان مصوب سال ۱۳۹۹ اشاره می‌کند؛ قانونی که آموزش‌وپرورش را موظف به شناسایی کودکان در معرض خطر و معرفی آنها به نهادهای حمایتی و قضایی کرده و آموزش مدیران و کارکنان درباره حقوق کودکان را نیز مورد توجه قرار داده است. او می‌پرسد: آموزش‌وپرورش در این سال‌ها برای اجرای این تکالیف چه کرده است؟ چند مدیر و معلم آموزش تخصصی دیده‌اند؟ چند مدرسه به مشاور و مددکار اجتماعی دسترسی مؤثر دارد؟ وقتی دانش‌آموزی از خشونت پدر یا مادرش خبر می‌دهد، دقیقا چه فرایندی برای حفاظت از او وجود دارد؟



مسئولیت فقط با یک مدیر تمام نمی‌شود

دبیرکل سازمان معلمان کشور تأکید می‌کند اگر قصور مدیر مدرسه در پرونده سوگند اثبات شود، او باید پاسخگوی عملکردش باشد؛ اما مسئولیت آموزش‌وپرورش با برخورد احتمالی با یک مدیر پایان نمی‌یابد. این وزارتخانه باید روشن کند مدیر مدرسه براساس چه معیارهایی منصوب شده، چه آموزش‌هایی دیده، آیا مدرسه مشاور داشته و آیا پیش از این حادثه گزارشی درباره تهدیدهای احتمالی علیه سوگند ثبت شده است یا نه.

نقی‌ئی در پایان با اشاره به اینکه هر دانش‌آموز، فارغ از شرایط خانوادگی‌اش، حق برخورداری از امنیت و حمایت دارد، می‌گوید: «مدرسه نباید جایی باشد که دانش‌آموز از بیان حقیقت در آن بترسد. اگر کودکی از خشونت سخن می‌گوید، وظیفه ما شنیدن، بررسی و کمک به اوست، نه اینکه تصور کنیم چون موضوع به خانواده مربوط است، مدرسه هیچ مسئولیتی ندارد.»